

การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ
เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
Development of a Short-term Online Training Course to Enhance
the Digital Literacy of Secondary 4 Students according to
the Buddhist Principle of Yonisomanasikara

พระสุเมธ เอี่ยมบวร*, วิวัฒน์ เพชรศรี, สุนิตยา เยนทั่ว

Phrasumate Iamboworn, Wiwat Petsri, Sunitta Yentour

ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี จังหวัดจันทบุรี 22000

Department of Curriculum and Instruction, Faculty of Education,

Rambhai Barni Rajabhat University, Chanthaburi 22000-Thailand

*Corresponding author E-mail: phrasumatchanthachoto@gmail.com

(Received: January 11 2023; Revised: March 13 2023; Accepted: March 21 2023)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 2) เพื่อทดลองใช้และประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 1 ได้แก่ ครูหรือบุคลากร จำนวน 296 คน ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 356 คน และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 356 คน ซึ่งใช้เทคนิคการสุ่มแบบชั้นภูมิ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยระยะที่ 2 ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดจันทบุรี ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน โดยการเลือกแบบเจาะจงจากโรงเรียนที่ได้จากการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามความต้องการ จำนวน 3 ฉบับ สำหรับครูหรือบุคลากร ผู้ปกครองของนักเรียน และนักเรียน 2) หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ 3) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัล และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที

ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ประกอบด้วย 9 องค์ประกอบ 5 หน่วยฝึกอบรม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00 และ 2) การทดลองใช้หลักสูตรและประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 นักเรียนที่เข้าอบรมมีคะแนนแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม คิดเป็นร้อยละ 100 และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรโดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

คำสำคัญ : หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์; การรู้เท่าทันดิจิทัล; โยนิโสมนสิการ

Abstract

The purposes of this research were to: 1) develop an online training course to enhance the digital literacy of Secondary 4 students according to the Buddhist principle of Yonisomanasikara, and 2) evaluate the use of this training course. The sample group used in phase 1 of the research consisted of 296 teachers and school personnel, 356 parents of Secondary 4 students, and their children. They were selected by stratified random sampling. The sample group used in phase 2 of the research consisted of 30 Secondary 4 students in a school in Chanthaburi Province in the academic year 2022. They were selected by purposive sampling from schools selected by simple random sampling. The research instruments were: 1) three questionnaires about needs for teachers and school personnel, parents of secondary 4 students, and their children, 2) the online training course, 3) a digital literacy test for assessing cognitive skills, and 4) a satisfaction questionnaire. The statistics used for data analysis were: frequency, percentage, mean, standard deviation and t-test.

The results of the research were as follows: 1) the online training course to enhance the digital literacy of Secondary 4 students according to the Buddhist principle of Yonisomanasikara consisted of 9 elements, 5 training units, it was at the high level of appropriateness and had an IOC value of between 0.80-1.00, and 2) an experimental study of the curriculum and evaluation of an online training course to enhance the digital literacy of secondary 4 students according to the Buddhist principle of Yonisomanasikara, the students who participated in the training had scores on the digital literacy cognitive test higher than before training by 100%, and overall the satisfaction of the students was at the very satisfied level.

Keywords : Online training course; Digital literacy; Yonisomanasikara

บทนำ

ประเทศไทยได้กำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ขึ้น เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาให้ประเทศเจริญก้าวหน้าไปในอนาคตอย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน โดยการพัฒนาประเทศในช่วงระยะเวลาของยุทธศาสตร์ชาติจะมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง (ป.ย.ป.), 2564) ทั้งนี้ยังมีการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) โดยให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างเพื่อมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม กระจายการพัฒนาพื้นที่เศรษฐกิจและเมือง เพื่อกระจายประโยชน์จากความเจริญทางเศรษฐกิจ กระจายโอกาสเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ การพัฒนาคนสำหรับโลกยุคใหม่ การมุ่งสู่สังคมแห่งโอกาสและความเป็นธรรม การเปลี่ยนผ่านไปสู่ความยั่งยืน และการเสริมสร้างความสามารถของประเทศในการรับมือกับความเปลี่ยนแปลงและการเปลี่ยนแปลงภายใต้บริบทโลกใหม่ นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการผลิตสู่เศรษฐกิจฐานนวัตกรรมซึ่งมีความต้องการทักษะที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น เช่น ความรอบรู้ด้านดิจิทัล การจัดการข้อมูล ปัญญาประดิษฐ์ โค้ดดิ้ง เป็นต้น (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565: 11-12)

ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีบทบาทสำคัญสำหรับชีวิตประจำวันของคนในสังคมไทยเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นบทบาทของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมทั้งในทางบวก อันได้แก่ ผู้ใช้งานสามารถค้นหาข้อมูลข่าวสารได้ทุกที่ทุกเวลา สะดวก สามารถสร้างปฏิสัมพันธ์กันในระดับบุคคลและระดับกลุ่มบุคคลได้ และบทบาทในทางลบ กล่าวคือ หากผู้ใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีการใช้ผิดวัตถุประสงค์ก่อให้เกิดความเสียหายต่อตนเองและผู้อื่น เช่น การเผยแพร่และส่งต่อภาพลามกอนาจาร ภาพที่มีความรุนแรง การโพสต์ข้อความหมิ่นประมาท หยาบคาย ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางสังคมต่อตนเองและผู้อื่น ตลอดจนการซื้อขายบริการทางเพศบนสื่อออนไลน์ การล่อลวงชวนเชื่อต่าง ๆ นอกจากนี้ยังรวมถึงการชมคลิปวิดีโอออนไลน์ที่มีเนื้อหาและภาพที่ไม่เหมาะสม การเล่นเกมออนไลน์ และการเล่นเกมที่เน้นความรุนแรง เป็นต้น (Cho and Cheon, 2005: 502-504) ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนแล้วก่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ใช้งานเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ อาจนำไปสู่การแสดงออกของพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมตามมา ดังนั้น หากผู้ใช้มีการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตในทางที่ถูกต้องเหมาะสมและสร้างสรรค์แล้วนั้น ก็จะส่งผลดีให้กับตนเองและผู้อื่น ในทางกลับกัน หากผู้ใช้ยังคงใช้ในทางที่ผิดอาจส่งผลกระทบต่อตนเองและสังคม

ส่วนรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษณ์ทิ (2553: 63) ที่พบว่า การรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานครซึ่งเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายมีการรับรู้และเข้าใจในสิ่งที่สื่อนำเสนอ แต่ยังไม่สามารถวิเคราะห์ถึงวัตถุประสงค์ของการทำงานของสื่อที่แท้จริงได้ ตลอดจนยังไม่สามารถประเมินคุณค่าของสื่อได้อย่างรอบด้าน คือ สามารถประเมินสื่อในเชิงบวกได้เพียงด้านเดียว และไม่เห็นถึงผลกระทบของสื่อในเชิงลบ กอปรกับงานวิจัยของ พระทับทอง ทิประโม (2563: 648) ที่ได้กล่าวถึงเหตุผลหนึ่งที่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ถูกหลอกลวงนั้น เป็นสาเหตุมาจากการขาดสติในการใช้บริการ ซึ่งทำให้ขาดปัญญาในการพิจารณาบริบทสื่อ ซึ่งสติและปัญญานั้นเป็นเพียงถ้อยคำหนึ่ง ๆ ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา นอกจากสติและปัญญาแล้ว ศาสนาพุทธยังมีหลักธรรมคำสอนอีกนานัปการที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของพุทธศาสนิกชน

ตามประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติไทย มีความเกี่ยวเนื่องมาด้วยกันกับความเป็นมาของพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตของคนไทยได้ผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อและหลักปฏิบัติในพระพุทธศาสนา กิจกรรมใหญ่ ๆ ที่มีความสำคัญของรัฐ กิติ ของชุมชนกิติ จะมีส่วนประกอบด้วยพระพุทธศาสนาเป็นหลักของพิธีการ เพื่อเน้นย้ำความสำคัญและเสริมคุณค่าทางจิตใจจนฝังลึกในจิตใจและวิถีชีวิตของชาวไทย หลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาได้กลายเป็นเครื่องหล่อหลอมกลั่นกรองอุปนิสัยขั้นพื้นฐานในจิตใจของคนไทยให้มีลักษณะเฉพาะตนที่เรียกว่า “เอกลักษณ์ของสังคมไทย” จึงสรุปได้อย่างมั่นใจว่า “พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติไทย” มาแต่โบราณกาล (สำนักงานพระสอนศีลธรรม, 2558: 1-2) เมื่อหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาได้กลายเป็นเครื่องมือหนึ่งสำหรับนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชนแล้วนั้น การที่จะนำหลักธรรมต่าง ๆ มาใช้ในการปรับแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นต่อตนเองถือได้ว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในสังคม สังคมนั้นประกอบด้วยบุคคลหลากหลายซึ่งบุคคลดังกล่าวนี้ย่อมมีความคิดที่แตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับว่าผู้นั้นได้ใช้แนวคิดใดเป็นหลักในการคิดและตัดสินใจที่จะกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความเป็นอยู่ส่วนตัวหรือการทำงาน ถึงแม้จะใช้หลักการคิดตามทฤษฎีที่ต่างกันแต่ถ้าอยู่บนพื้นฐานของการคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างเป็นเหตุเป็นผลผ่านการวิเคราะห์อย่างลึกซึ้งแล้ว ก็ย่อมจะทำให้ผลของการคิดสู่การตัดสินใจที่ถูกต้องเป็นคุณต่อผู้นั้นและส่งผลกระทบต่อความสงบสุข ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม (สุนทร สันธพานนท์ และคณะ, 2562: 225) ซึ่งหลักโยนิโสมนสิการ เป็นหลักธรรมหนึ่งของพระพุทธศาสนาในการส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีในการฝึกอบรมตนอย่างมีสติ รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระบบ คิดวิเคราะห์ ไม่มองสิ่งต่าง ๆ อย่างผิวเผิน คิดตามเหตุผล และคิดแบบกุศล ทำให้เรารู้จักเลือกรับรู้อารมณ์

ต่าง ๆ ที่มากระทบจากภายนอก คิดใคร่ครวญ พิจารณาอารมณ์นั้น ๆ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2556: 13) ดังนั้น การฝึกให้นักเรียนได้คิดเป็นและคิดอย่างถูกต้องและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ทำให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักตัดสินใจ ส่งผลให้นักเรียนซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนของชาติเป็นผู้ประพุดดี นับได้ว่าเป็นการสร้างพลเมืองที่ดีให้แก่ประเทศชาติ

ในปัจจุบันเด็กและเยาวชนมีการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในยุคที่สื่อออนไลน์มีกระบวนการทำงานที่ซับซ้อนและยากต่อการควบคุม นั้น การฝึกฝนเด็กและเยาวชนไทยให้มีความรู้ความเข้าใจ และทักษะการรู้เท่าทันสื่อนับว่ามีความสำคัญยิ่ง ทั้งนี้เพราะสื่อออนไลน์ไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสารเท่านั้นแต่ยังเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญของเด็กและเยาวชนในยุคปัจจุบัน ดังนั้นการพัฒนาและเสริมสร้างเด็กและเยาวชนให้มีทักษะในการเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากสารสนเทศบนสื่ออินเทอร์เน็ตได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงไม่ได้เป็นเพียงภูมิคุ้มกันที่ดีที่จะปกป้องเด็กและเยาวชนจากภัยร้ายที่แฝงมากับสื่อและเทคโนโลยีการสื่อสารรูปแบบใหม่ ๆ แต่ยังเป็นภูมิรู้ที่เสริมสร้างเด็กและเยาวชนให้เป็นผู้รับสารที่มีความเท่าทัน มีวิจารณญาณในการเปิดรับและเลือกใช้ประโยชน์จากสื่อเหล่านั้น (อุษณี กังวารจิตต์, 2563: 83) นอกจากนี้กิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นเพื่อการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะและความรู้ต่าง ๆ ให้กับนักเรียนซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนแล้วนั้น การฝึกอบรมก็เป็นกิจกรรมหนึ่งการพัฒนาและเสริมสร้างทักษะและความรู้ต่าง ๆ ให้กับนักเรียนซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนด้วยเช่นกัน

กระบวนการฝึกอบรมเป็นวิธีการหนึ่งที่มีประโยชน์เพื่อการพัฒนาบุคคล การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคคลนั้นเป็นเรื่องที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเจาะจง มีการกำหนดระยะเวลาเริ่มต้นและสิ้นสุดลง การฝึกอบรมจะมีประสิทธิภาพได้นั้นจะต้องมีหลักสูตรการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพด้วย (สมคิด บางโม, 2556: 15) หลักสูตรฝึกอบรมจะประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์คล้ายคลึงกับหลักสูตรทั่วไป เพียงแต่หลักสูตรฝึกอบรมจะมีขอบเขตที่แคบกว่า ทั้งนี้เพราะหลักสูตรฝึกอบรมเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาเฉพาะกิจและนำมาจัดการฝึกอบรมให้กับพนักงานหรือบุคลากรเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และใช้เวลาสั้น ๆ องค์ประกอบหลักสูตรฝึกอบรมจึงคล้ายคลึงกับหลักสูตรทั่ว ๆ ไป (ยุทธ ไกยวรรณ, 2559: 47) ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมจึงคล้ายคลึงกับการพัฒนาหลักสูตรทั่ว ๆ ไป ทั้งนี้การพัฒนาหลักสูตรนั้นเป็นการพัฒนาหลักสูตรเดิมที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้นหรือเป็นการจัดทำหลักสูตรใหม่ที่ไม่มียุทธศาสตร์เดิมอยู่ก่อนเลย ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรจะช่วยพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่ดีขึ้นสอดคล้องกับสภาพสังคมและบรรลุมุ่งหมายที่กำหนดไว้ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2559: 75)

ผู้วิจัยมีความตระหนักและเห็นถึงความสำคัญของการนำหลักโยนิโสมนสิการซึ่งเป็นหลักธรรมในการส่งเสริมคุณลักษณะที่ดีในการฝึกอบรมตนอย่างมีสติ รู้จักคิดอย่างถูกต้อง คิดอย่างมีระบบ คิดตามเหตุผล มาปรับประยุกต์ใช้ในการสร้างเสริมการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ซึ่งนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นระดับชั้นที่เกินกว่าภาคบังคับตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานและเป็นระดับชั้นหนึ่งของระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ด้วยเหตุผลดังข้างต้นเห็นได้ว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไม่สามารถวิเคราะห์และประเมินคุณค่าของสื่อได้อย่างรอบด้าน ดังนั้นการฝึกให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้คิดเป็น คิดอย่างถูกต้องและนำไปใช้ในการดำเนินชีวิต ทำให้นักเรียนรู้จักคิด รู้จักตัดสินใจ ส่งผลให้นักเรียนซึ่งเป็นเด็กและเยาวชนของชาติเป็นผู้ประพุดดี นับได้ว่าเป็นการสร้างพลเมืองที่ดีให้แก่ประเทศชาติ แต่เนื่องด้วยสถานการณ์ปัจจุบันมีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 อันก่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบของการดำเนินชีวิตและการศึกษาไป ส่วนใหญ่เน้นการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบของออนไลน์ เว้นระยะห่าง ซึ่งการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบออนไลน์นั้นเป็นรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจในการจัดการเรียนรู้ของครูหรือผู้สอนหลากหลายท่านท่ามกลางสถานการณ์ดังกล่าวสามารถเสริมสร้างความรู้ตลอดทั้งทักษะให้นักเรียนได้ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ขึ้น ทั้งนี้เมื่อนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้ผ่านการฝึกอบรมโดยใช้หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์นี้แล้ว นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จะมีความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการรู้เท่าทันดิจิทัลที่ดียิ่งขึ้นสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4
2. เพื่อทดลองใช้และประเมินผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมมีดังนี้

1.1 ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

1.1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้

1) ครูหรือบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด (จังหวัดจันทบุรี) ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 1,141 คน

2) ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดจันทบุรี ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 3,261 คน

3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดจันทบุรี ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 3,261 คน

1.1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิจัย ผู้วิจัยใช้การกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยค่าความคลาดเคลื่อน .05 ของยามานะ (Yamane, 1970: 580-581) และใช้เทคนิคการสุ่มแบบชั้นภูมิ โดยใช้โรงเรียนในจังหวัดจันทบุรีเป็นเกณฑ์ในการแบ่งชั้น ดังนี้

1) ครูหรือบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาจันทบุรี ตราด (จังหวัดจันทบุรี) ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 296 คน

2) ผู้ปกครองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดจันทบุรี ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 356 คน

3) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดจันทบุรี ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 356 คน

1.2 ระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

กลุ่มทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จังหวัดจันทบุรี ประจำปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ซึ่งใช้วิธีการสุ่มโรงเรียนในพื้นที่จังหวัดจันทบุรี จำนวน 1 โรงเรียน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยการจับสลาก โรงเรียนที่สุ่มได้คือ โรงเรียนขลุงรัชดาภิเษก อำเภอลอง จังหวัดจันทบุรี

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม มีดังนี้

2.1 ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ใช้เครื่องมือในการวิจัยดังนี้

2.1.1 แบบสอบถามความต้องการ จำนวน 3 ฉบับ ประกอบด้วย

1) ฉบับที่ 1 สำหรับครูหรือบุคลากร เป็นแบบสอบถามความต้องการให้จัดการฝึกอบรมที่เป็นแนวทางการฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2) ฉบับที่ 2 สำหรับผู้ปกครองของ

นักเรียน เป็นแบบสอบถามความต้องการให้จัดการฝึกอบรมที่เป็นแนวทางการฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

3) ฉบับที่ 3 สำหรับนักเรียน เป็น

แบบสอบถามความต้องการการฝึกอบรมที่เป็นแนวทางการฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2.1.2 หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2.2 ระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม ใช้เครื่องมือในการวิจัยดังนี้

2.2.1 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัล

2.2.2 แบบสอบถามความพึงพอใจ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม มีดังนี้

3.1 ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

3.1.1 ผู้วิจัยดำเนินการสำรวจความต้องการที่เป็นแนวทางการฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จากกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบสอบถามความต้องการ จำนวน 3 ฉบับ ประกอบด้วย ฉบับที่ 1 สำหรับครูหรือบุคลากร ฉบับที่ 2 สำหรับผู้ปกครองของนักเรียน และฉบับที่ 3 สำหรับนักเรียน โดยจัดส่งลิงก์ (Link) แบบสอบถามความต้องการให้ผู้วิจัยสร้างขึ้นถึงกลุ่มตัวอย่างผ่านการประสานงานกับทางโรงเรียน

3.1.2 ผู้วิจัยดำเนินการออกแบบและสร้างหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยการนำประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างต้องการ 3 อันดับแรกของแต่ละองค์ประกอบของการรู้เท่าทันดิจิทัล แล้วนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

3.2 ระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

3.2.1 ผู้วิจัยดำเนินการใช้หลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามวันเวลาที่กำหนดการไว้

3.2.2 นาลิงก์ (Link) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลให้นักเรียนทำก่อนขณะเข้ารับการฝึกอบรม ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นข้อมูลก่อนฝึกอบรม

3.2.3 เมื่อดำเนินการฝึกอบรมจนสิ้นสุดระยะ เวลาตามแผนที่ได้กำหนดไว้ นำลิงก์ (Link) แบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลให้นักเรียนทำหลังจากสิ้นสุด การฝึกอบรมตาม ดำเนินการเก็บเป็นข้อมูลหลังฝึกอบรมเพื่อใช้ในการ วิเคราะห์ข้อมูล และนำลิงก์ (Link) แบบสอบถามความพึงพอใจ ให้นักเรียนทำหลังจากสิ้นสุดการฝึกอบรม

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม และระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม มีดังนี้

4.1 ระยะที่ 1 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม

การวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.1.1 แบบสอบถามความต้องการ จำนวน 3 ฉบับ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้มาแยก วิเคราะห์ ดังนี้

1) ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และข้อมูลความคิดเห็นในด้านความสนใจในการฝึกอบรม วิเคราะห์ ข้อมูลโดยหาความถี่ และร้อยละ

2) ข้อมูลความต้องการที่เป็นแนวทาง การฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เป็นแบบ มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การคำนวณ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วจัดลำดับความสำคัญ โดย ใช้ค่าเฉลี่ยของคะแนนเป็นตัวชี้วัดในการจัดลำดับความสำคัญ

3) ข้อมูลตอนที่ 3 ข้อมูลความคิดเห็น ในด้านข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพิ่มเติม ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

4.1.2 หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลัก โยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยมีขั้นตอนดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมิน ความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 4 ใช้การคำนวณค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) การพิจารณาคำดัชนีความสอดคล้อง IOC ของหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อ เสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยนำคำตอบของผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่าน จำนวน 5 ท่าน มาแปลง เป็นคะแนน จากนั้นนำข้อมูลมาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC

4.2 ระยะที่ 2 การทดลองใช้และประเมินผลหลักสูตร ฝึกอบรม

การวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกตามเครื่องมือที่ใช้ ในการวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

4.2.1 แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจ ด้านการรู้เท่าทันดิจิทัล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) คะแนนของแบบทดสอบวัดความรู้ ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักเรียน ได้แก่ ก่อนการฝึก อบรม และหลังการฝึกอบรม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) การเปรียบเทียบคะแนนของแบบ ทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักเรียน ก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม ผู้วิจัยใช้การทดสอบที

4.2.2 แบบสอบถามความพึงพอใจ ผู้วิจัยดำเนินการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินค่าแบบให้ คะแนน 5 ระดับ มาวิเคราะห์ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำค่าที่ได้จากแบบสอบถาม ความพึงพอใจมาเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยแล้วแปลความหมาย

ผลการวิจัย

1. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลัก โยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลัก โยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น มี 9 องค์ประกอบ ได้แก่

1) หลักการของหลักสูตรฝึกอบรม 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ฝึกอบรม 3) โครงสร้างของหลักสูตรฝึกอบรม 4) คำอธิบายรายวิชา ฝึกอบรม 5) ขอบข่ายเนื้อหาฝึกอบรม 6) เวลาฝึกอบรม 7) กิจกรรม การฝึกอบรม 8) สื่อประกอบการฝึกอบรม และ 9) การวัดผลและ ประเมินผลการฝึกอบรม เนื้อหาของการฝึกอบรมตามหลักสูตร แบ่งเป็น 5 หน่วยฝึกอบรม ได้แก่ หน่วยฝึกอบรมที่ 1 การเลือกใช้ เครื่องมือทรัพยากรบนเว็บไซต์เพื่อสืบค้นข้อมูล เข้าถึงแหล่งข้อมูล ศึกษาด้วยตนเอง จัดการข้อมูลอย่างเป็นระบบ นำเสนอและเผยแพร่ ความรู้ของตนเองสู่สาธารณะได้ (เวลา 2 ชั่วโมง) หน่วยฝึกอบรม ที่ 2 การเลือกใช้เครื่องมือทางสังคมเพื่อสื่อสารระหว่างกันในเครือข่าย ทางสังคม (เวลา 2 ชั่วโมง) หน่วยฝึกอบรมที่ 3 การประเมิน สารสนเทศจากเว็บไซต์ (เวลา 2 ชั่วโมง) หน่วยฝึกอบรมที่ 4 การสร้างสรรค์สื่อรูปแบบความเป็นจริงเสมือน (Virtual Reality, VR) ความเป็นจริงเสริม (Augmented Reality, AR) และความเป็นจริง ผสม (Mixed Reality, MR) (เวลา 3 ชั่วโมง) และหน่วยฝึกอบรม ที่ 5 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2560 (เวลา 3 ชั่วโมง) รวมทั้งสิ้น 12 ชั่วโมง และ

ผลการพิจารณาตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมโดยการประเมินความเหมาะสมและการพิจารณาคำดัชนีความสอดคล้อง IOC จากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีค่า IOC ระหว่าง 0.80 - 1.00

2. การทดลองใช้และประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีคะแนนแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลก่อนการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.90 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.46 และมีคะแนนแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลหลังการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.03 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.08 และนักเรียนที่มีผลคะแนนของแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม คิดเป็นร้อยละ 100 นอกจากนี้ยังพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก

สรุปและอภิปรายผล

ผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นสำคัญที่สมควรนำมาอภิปรายดังนี้

1. การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีค่า IOC อยู่ในระดับสูงตั้งแต่ 0.80 - 1.00 ซึ่งผลการวิจัยนี้สะท้อนให้เห็นถึงหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นฉบับนี้มีองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมครบสมบูรณ์และมีความเหมาะสมและสอดคล้องสัมพันธ์กัน มีจุดมุ่งหมายชัดเจนและมีความยืดหยุ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นลักษณะของหลักสูตรที่ดี สอดคล้องกับแนวคิดของรุ่งทิwa จันทน์วัฒนวงษ์ (2557: 23) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรที่ดีจะต้องเป็นหลักสูตรที่ต้องครอบคลุมองค์ประกอบสำคัญ อันได้แก่ วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ วิธีการจัดประสบการณ์ และการวัดประเมินผล หลักสูตรมีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะ เพื่อนำผลมาปรับปรุงพัฒนาหลักสูตรได้ดีขึ้น นอกจากนี้ผลการวิจัยดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นว่า ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพซึ่งช่วยให้นักเรียนหรือนักเรียนเกิดการเรียนรู้เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรทุกประการ ตลอดทั้งหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ผ่านกระบวนการอย่างมีระเบียบขั้นตอนที่เหมาะสม เนื้อหาประจำแต่ละหน่วย

การฝึกอบรมสอดคล้องกับความต้องการของผู้เกี่ยวข้อง อันได้แก่ ครูหรือบุคลากร ผู้ปกครอง และนักเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้วิจัยให้ความสำคัญและพิถีพิถันในการออกแบบหลักสูตรโดยนำเอาข้อมูลรอบด้านหลากหลายบริบทอันเกี่ยวเนื่องกันมาใช้ในการออกแบบพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ขึ้น ดังจะเห็นได้จากการศึกษาความต้องการจากทั้ง 3 กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งส่งผลทำให้ผู้วิจัยได้พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ที่ตรงตามความต้องการ จึงทำให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 5 ท่าน พิจารณาแล้วเห็นพ้องต้องกันว่า หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก และมีความสอดคล้องกันทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับสูง สอดคล้องกับแนวคิดของไทเลอร์ (Tyler, 1971: 99) ได้กล่าวไว้ว่า หลักสูตรต้องอาศัยข้อมูลจากแหล่งกำเนิดที่จะเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจ 3 แหล่งด้วยกัน คือ ศึกษาจากสังคม ศึกษาจากตัวผู้เรียน และศึกษาจากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในเนื้อหาวิชา

2. การทดลองใช้และประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีคะแนนแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลก่อนการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 10.90 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.46 และมีคะแนนแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลหลังการฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 21.03 ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 5.08 ซึ่งผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เข้ารับการฝึกอบรมมีความรู้ความเข้าใจในด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลที่เพิ่มสูงขึ้น โดยดูได้จากคะแนนแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลหลังฝึกอบรมมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนฝึกอบรม นั้นแสดงถึงการฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สามารถพัฒนาระดับความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เป็นนักเรียนได้ ผลการวิจัยอีกประการหนึ่งสะท้อนให้เห็นถึงหลักโยนิโสมนสิการที่ผู้วิจัยนำมาใช้เป็นวิธีการในการจัดกิจกรรมการฝึกอบรมนั้นสามารถเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลให้กับนักเรียนได้ด้วยการคิดตามแนวทางของปัญญา สอดคล้องกับทิตินา แชมเมณี (2559: 164) ที่ได้กล่าวถึง โยนิโสมนสิการเป็นการใช้ความคิดถุวิธี ความรู้จักคิดเป็น และจากผลคะแนนของแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีผลคะแนนของแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลหลังการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรม กล่าวคือ นักเรียนที่มีคะแนนแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจหลังฝึกอบรมสูงกว่าก่อนฝึกอบรม

คิดเป็นร้อยละ 100 ทั้งนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมานั้นมีผลต่อความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลครอบคลุมทั้งด้านการเข้าถึง (Access) ด้านการประเมิน (Evaluation) ด้านการสร้างสรรค์ (Creation) และด้านการสื่อสาร (Communication) ของนักเรียนที่เข้ารับการฝึกอบรมเพิ่มมากขึ้น นั่นคือ หลักสูตรฝึกอบรมสามารถเพิ่มระดับความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ระบุในหลักสูตรของนักเรียนเพิ่มสูงขึ้น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะด้วยการออกแบบและการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เป็นความต้องการการฝึกอบรมในประเด็นต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาและสำรวจโดยใช้แบบสอบถามจากนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กอปรกับการจัดเรียงเนื้อหาในแต่ละหน่วยฝึกอบรมเป็นลำดับ อ่านสะดวก และเข้าใจได้ง่าย วิทยาการเปิดโอกาสให้นักเรียนผู้เข้ารับการฝึกอบรมสอบถามได้ตลอดเวลาในช่วงเวลาที่ทำเนิการจัดการฝึกอบรม ส่งผลทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในเนื้อหาสาระที่ได้ระบุไว้ในแต่ละหน่วยฝึกอบรมได้มากพอสมควร นอกจากนี้แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลที่ผู้วิจัยได้ออกแบบและตรวจสอบคุณภาพเรียบร้อยแล้วนั้น ผู้วิจัยได้จัดเรียงตามความยากง่ายโดยเรียงลำดับจากข้อที่มีความง่ายไปหาข้อที่มีความยาก จึงส่งผลให้นักเรียนมีความสุข มีกำลังใจในการทำแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัล นั้นแสดงว่า หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นนี้มีคุณค่าต่อนักเรียนมาก และสามารถเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลให้เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งเห็นได้จากผลการวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลหลังฝึกอบรมและก่อนฝึกอบรมที่เพิ่มสูงขึ้นและแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ข้อมูลผลคะแนนแบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านการรู้เท่าทันดิจิทัลจึงเป็นข้อมูลประการหนึ่งที่นำมาใช้เป็นข้อมูลการประเมินหลักสูตรเพื่อใช้ในการพิจารณาตัดสินคุณภาพของหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ เบรดี (Brady, 1990: 152) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การตัดสินคุณภาพของหลักสูตรนั้นต้องนำข้อมูลจากการวัดความสามารถของผู้เรียนเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน จึงจะทราบได้ว่าหลักสูตรนั้นมีคุณภาพมากน้อยเพียงใด และสอดคล้องกับแนวคิดของ เตือนเพ็ญพร ชัยภักดี (2563: 137) ได้กล่าวไว้ว่า การพิจารณาคุณค่าของหลักสูตรต่อผู้เรียนว่ามีมากน้อยเพียงใด หลักสูตรสามารถพัฒนาผู้เรียนได้จริงหรือไม่ ซึ่งข้อมูลการประเมินหลักสูตรจะนำไปสู่การตัดสินใจที่จะปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรให้มีคุณภาพขึ้น

นอกจากนี้ผลการทดลองใช้และประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ยังพบว่า นักเรียนมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้สามารถตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้ กล่าวคือ เนื้อหาวิชาที่นำมาฝึกอบรมมีความเหมาะสม ทันสมัย น่าสนใจ และสามารถนำไปใช้ได้จริง การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยฝึกอบรมมีส่วนเสริมสร้างให้นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและระหว่างวิทยากรในรูปแบบออนไลน์ที่มีความเป็นกันเอง ส่งผลทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพมากขึ้นและทำให้บรรยากาศในการฝึกอบรมออนไลน์ไม่น่าเบื่อ สื่อประกอบการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยการฝึกอบรมมีความเหมาะสมและน่าสนใจ รวมทั้งสิ่งที่ได้รับจากการฝึกอบรมออนไลน์มีประโยชน์และสามารถนำไปปรับประยุกต์ใช้ได้จริงในชีวิตประจำวันของนักเรียน ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้สอดคล้องกับความต้องการของทั้งครูหรือบุคลากร ผู้ปกครอง และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เมื่อนำไปทดลองใช้ฝึกอบรมจริง หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ดังกล่าวนี้จึงสามารถตอบสนองความต้องการและความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 กลุ่มทดลองหรือนักเรียนได้ สะท้อนให้เห็นได้ว่า หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ดังกล่าวที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้ มีเนื้อหาการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยฝึกอบรมเหมาะสม ทันสมัยและน่าสนใจ มีการดำเนินกิจกรรมและวิธีการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยฝึกอบรมมีความเหมาะสมและน่าสนใจ มีสื่อประกอบการฝึกอบรมในแต่ละหน่วยที่มีความเหมาะสมและน่าสนใจ มีการกำหนดระยะเวลาในแต่ละหน่วยฝึกอบรมอย่างเหมาะสม มีวิทยากร มีเอกสารประกอบการฝึกอบรม ในระหว่างการฝึกอบรมเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ อย่างเต็มที่ และมีการได้รับประโยชน์จากการเข้ารับการฝึกอบรมครั้งนี้ ซึ่งประเด็นดังกล่าวข้างต้นนี้ ถือได้ว่าเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความพึงพอใจของนักเรียนเป็นอย่างมาก และนอกจากนี้เหตุผลประการหนึ่งที่ส่งผลให้นักเรียนมีความพึงพอใจในการเข้ารับการฝึกอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นก็เนื่องด้วยการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมของผู้วิจัยได้พัฒนาตามความต้องการของกลุ่มตัวอย่างเช่นเดียวกับนักเรียน คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเห็น

ได้ว่าหลักสูตรฝึกอบรมนี้สร้างขึ้นจากข้อมูลความต้องการการฝึกอบรม จึงถือได้ว่าตอบสนองความต้องการของนักเรียนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของเฮิร์ซเบิร์ก (Herzberg, 1959: 113-115) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ทำให้เกิดความพึงพอใจได้แก่ ปัจจัยกระตุ้นซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับการงาน และปัจจัยค้ำจุนซึ่งเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้สอดคล้องกับงานวิจัยที่ได้มีการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมโดยอาศัยการพิจารณาความจำเป็นและความต้องการการฝึกอบรมมาใช้ประกอบการออกแบบและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม นำมาซึ่งการตอบสนองความต้องการส่งผลให้เกิดความพึงพอใจต่อการฝึกอบรมตามหลักสูตรของนักเรียนในระดับที่มากที่สุดจะเห็นได้จากงานวิจัยของ วิไลวรรณ สิริ (2560: 196-202) ได้ศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2 ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมพบว่า ความพึงพอใจของครูต่อการใช้หลักสูตรฝึกอบรมอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ตามสภาพปัญหา ความจำเป็นและความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในโรงเรียนแต่ละสังกัด ได้แก่ สพฐ. สข. สศศ. อบท. กศน. ที่อยู่ในพื้นที่จันทบุรีและตราด เพื่อให้หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มากยิ่งขึ้น

2. ควรมีการจัดทำคู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

3. ควรปรับปรุงกิจกรรมการฝึกอบรมโดยเพิ่มเทคนิคหรือวิธีการที่จะกระตุ้นให้นักเรียนในรูปแบบออนไลน์เปิดกล้องตลอดเวลาการฝึกอบรม

4. ควรมีการเชิญวิทยากรมากกว่า 1 คน เพื่อเสริมสร้างบรรยากาศที่ดีในการฝึกอบรมออนไลน์

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ

2. ควรวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามหลักโยนิโสมนสิการ เพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน ที่เรียกว่า Hybrid Learning

3. ควรวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างการรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเชิงปฏิบัติการทั้งรูปแบบออนไลน์ (Online) รูปแบบออนไซต์ (On-site) และรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานที่เรียกว่า Hybrid Learning

เอกสารอ้างอิง

- กฤษณ์ท แสนทวิ. (2553). **พฤติกรรมกรเปิดรับและระดับความรู้เท่าทันสื่อของเยาวชนในเขตกรุงเทพมหานคร โครงการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2559). **การพัฒนาหลักสูตร ทฤษฎีการปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร: วีพริ้นท์.
- เดือนเพ็ญพร ชัยภักดี. (2563). **รูปแบบการประเมินหลักสูตร**. ใน **เอกสารคำสอนรายวิชา 5002504 การพัฒนาหลักสูตร**. บทที่ 7. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ. ชัยภูมิ: มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ: หน้า 137.
- ทศนา แคมมณี. (2559). **ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดการเรียนรู้อที่มีประสิทธิภาพ**. พิมพ์ครั้งที่ 20. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระทัยทอง ทัตธโม. (2563). **พฤติกรการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของนักเรียนโรงเรียนจตุรพักตรพิมานรัชดาภิเษก**. **สันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**. 8(2): 645-655.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2556). **โยนิโสมนสิการ วิธิตตามหลักพุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ 24. กรุงเทพมหานคร: ปัญญาประดิษฐาน.
- ยุทธ โกยวรรณ. (2559). **การวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม**. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รุ่งทิวา จันทน์วัฒนวงษ์. (2557). **ความรู้พื้นฐานการพัฒนาหลักสูตร**. ใน **เอกสารประกอบการสอนรายวิชา การพัฒนาหลักสูตร**. บทที่ 1. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี: หน้า 23-24.
- วิไลวรรณ สิริ. (2560). **การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์ สำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครพนม เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาคุษภักดิ์ มหาวิตาลัยราชภัฏสกลนคร.
- สมคิด บางโม. (2556). **เทคนิคการฝึกอบรมและการประชุม (Techniques in Training and Conference)**. พิมพ์ครั้งที่ 4 ปรับปรุงใหม่. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ตีพิมพ์.

- สำนักงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการ
สร้างความสามัคคีปรองดอง (ป.ย.ป.). ยุทธศาสตร์ชาติ
พ.ศ. 2561-2580. [online]. เข้าถึงได้จาก : [https://
sto.go.th/sites/default/files/2019-12/NS_Plan
Oct2018.pdf/](https://sto.go.th/sites/default/files/2019-12/NS_PlanOct2018.pdf/). 2564.
- สำนักงานพระสอนศีลธรรม. (2558). **รายงานการประเมินเรื่อง
การติดตามประเมินผลพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปี
งบประมาณ พ.ศ. 2558**. พระนครศรีอยุธยา:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565).
**แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสาม
พ.ศ. 2566-2570**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานยก
รัฐมนตรี.
- สุคนธ์ สิ้นธพานนท์ และคณะ. (2562). **หลากหลายวิธีสอน...
เพื่อพัฒนาคุณภาพเยาวชนไทย**. กรุงเทพมหานคร:
ห้างหุ้นส่วนจำกัด 9119 เทคนิคพรินติ้ง.
- อุษณีย์ กังวารจิตต์. (2563). การรู้เท่าทันสื่อสังคมออนไลน์ของเด็ก
และเยาวชน Children and The Youth's Social
Media Literacy. **รัฐสารักษ์**. 58(3): 79-92.
- Brady, N.C. (1990). **The nature and properties of soils**.
10th ed. New York: Macmillan.
- Cho, C. H., and Cheon H. J. (2005). Cross-Cultural
Comparisons of Interactivity on Corporate
WebSites: The United States, the United Kingdom,
Japan, and South Korea. **Journal of Advertising**.
34(2): 99-116.
- Herzberg, F. (1959). **The Motivation to Work**. New York:
John Wiley & Sons.
- Tyler, R.W. (1971). **Basic principles of curriculum and
instruction**. 31st ed. Chicago: The University
of Chicago Press.
- Yamane, Taro. (1970). **Statistics: And introductory
analysis**. 2nd ed. New York: Harper & Row.